

‘Je hebt samen dat ene ding, die oorlog’

Foto: Cas Oorthuys/ANP

Verzetsleuzen op een schuilbunker, Kwakersplein in Amsterdam (1944-45).

Meer dan 75 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog melden zich nog steeds nieuwe leden aan bij de Vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers 1940-1945. Hoe komt dat en wat betekent de vereniging voor haar leden? Een gesprek met de voorzitter en secretaris over de waarde van (h)erkenning. ‘Onze band is zo sterk.’

Door Bart Nauta

Al tweeëndertig jaar bestaat de Vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers 1940-1945 (KvV). Een volwassen leeftijd, hoewel het lang geduurd heeft voordat de ouders, de verzetsmensen, hun verenigde kinderen serieus namen. Minka Kaszó (1943), secretaris van KvV, zegt: ‘Onze ouders hebben vele jaren ons bestaansrecht ontkend, sommigen vonden het waanzin dat hun kinderen bij de vereniging zaten. Mensen stonden niet stil bij wat onze ouders ons soms hebben aangedaan of aan trauma’s hebben doorgegeven. Tegen ons zeiden ze: je kan toch trots zijn op je ouders? Onze vereniging is in 1989 opgericht. Eigenlijk is dat heel erg laat.’

Sinds 2019 hebben ongeveer tachtig nieuwe leden zich bij KvV aangesloten. De pijler van de organisatie, de behoefte aan lotgenotencontact onder haar bijna driehonderd leden, is blijvend. Henk Mreijen (1945), voorzitter van KvV voegt daaraan toe: ‘Sterker nog, naast de bijeenkomsten in Amsterdam en Maassluis hebben we een nieuwe groep opgericht in het noorden van het land en komt er een nog nieuwe bij in het zuiden. Gemiddeld zijn er zo’n twintig mensen aanwezig. Begin vorig jaar in Groningen hadden we er zelfs dertig. In principe zijn er geen buitenstaanders bij. Mensen moeten zich veilig voelen, want met elkaar

moeten we onze diepste gevoelens kunnen delen.' De leden komen bijeen in zaaltjes, in een kerk, een school, een theatertje, en praten dan onder leiding van een of twee mensen die daarvoor een cursus hebben gevolgd. Als leden voor het eerst aanwezig zijn, start de bijeenkomst met een voorstelrondje. Kaszó: 'Iedereen mag dan vertellen wat hij of zij kwijt wil. Persoonlijk vind ik dat voorstelrondje erg interessant. Mensen die ik al jaren ken vertellen opeens iets nieuws. Dan zijn ze in hun hoofden ergens mee bezig en dan moet dat eruit. Af en toe stort er iemand in of moet meegenomen worden naar de gang om te kalmeren.'

Mreijen voegt eraan toe dat sommige kinderen, nu in de tachtig en negentig, heel bewust de oorlogsjaren en het verzetswerk van hun ouders hebben meegemaakt. 'Iemand vertelde mij dat hij een jaar of zeven was en dat de Duitsers via zijn slaapkamer naar zijn vader zijn gegaan om hem te arresteren. Hij heeft zijn vader nooit meer teruggezien. Als je zeven bent, dan herinner je je dat nog precies. Dat is het trauma dat blijft zitten.'

Veel leden hebben last gehad van de oorlog van hun ouders, zegt Kaszó. 'Sommige verzetsmensen kwamen gehavend uit de concentratiekampen terug. Bij hen thuis moesten na de oorlog hun kinderen in de woonkamer op appèl staan, zoals dat in de kampen ook gebeurde. Of dan sloegen ze hun kinderen in elkaar omdat ze een stompje van een potlood hadden weggegooid, want dat was goud waard achter prikkeldraad. Hoe denk je dat zo'n gezin leefde? Het hele gezin draaide om het trauma.'

Onuitgesproken aanwezig

Kind van een verzetsdeelnemer zijn betekent een soms verwarrend mengsel van trots, verdriet en boosheid. Mreijen: 'Denk aan een verzetsman die gefusilleerd is, wiens kind zich zijn hele leven afvraagt waarom zijn vader er wel voor het verzet was en niet voor zijn kinderen. De paradox beklijft: de trots wat de ouders gedaan hebben, maar ook de boosheid om de gevolgen van het verzet.'

Mreijen en Kaszó leggen uit dat het verzetswerk werd gedaan door een doorsnee van de Nederlandse bevolking en dat de vereniging daarom uit alle rangen en standen bestaat: communisten, gelovigen, niet-gelovigen, mensen met een Indiëse verzetsachtergrond en Joden. Ook in leeftijd

is er grote variatie. Het jongste lid is pas veertig geworden, terwijl een van de oudste leden zesenegentig is. Kaszó: 'Wat zo leuk is aan de bijeenkomsten is dat iedereen elkaar tutoyeert. Natuurlijk hebben jonge mensen moeite om oude mensen te tutoyeren. Maar het wordt wel aangemoedigd. Het innige contact is er, dan maakt de leeftijd ook niet uit. Je hebt samen dat ene ding, die oorlog. Ook als er tijdens een bijeenkomst helemaal niet over de oorlog gepraat wordt, is die alsnog onuitgesproken aanwezig. Onze band is zo sterk.'

'Als je zeven bent, dan herinner je je dat nog precies. Dat is het trauma dat blijft zitten.'

Tijdens de bijeenkomsten zijn er soms lezingen, over het Joodse verzet bijvoorbeeld. Een andere keer praten ze over recente gebeurtenissen. Zo zullen de kinderen van verzetsdeelnemers in de meidagen praten over hoe ze 4 mei hebben beleefd. De behoefte aan samenkomen was ook de afgelopen anderhalf jaar, toen de bijeenkomsten door de pandemie geen doorgang konden vinden, onverminderd hoog. Kaszó: 'Stel je voor dat er tijdens de coronacrisis een bijeenkomst zou plaatsvinden, dan waren de leden gekomen hoor, gevaccineerd of niet, alle gevaren voor hun gezondheid trotserend. Want we hebben dit zo nodig! Elkaar zien, elkaar herkennen en erkennen.'

Nog altijd melden zich nieuwe leden aan. Daaronder tachtigers en negentigers. Zo'n veertig procent van het ledenbestand is voor of tijdens de oorlog geboren. Kaszó: 'We willen de achterkleinkinderen er ook bij hebben. De kleinkinderen kunnen al jaren lid worden. Wat mensen nogal eens vergeten: niet alle verzetsmensen waren twintig of dertig, sommigen waren in de oorlog al grootouder. Dus helemaal niet gek dat de achterkleinkinderen bij ons lid kunnen worden.'

De aarde herinnert zich

Voor Mreijen, die eerder secretaris was van de Indiëherdenking in Den Haag, was het een vanzelfsprekende stap om voorzitter van KvV te worden. Zijn ouders, geboren en getogen in voormalig Nederlands-Indië, vertrokken voor de oorlog naar Nederland om een studie te volgen. Beiden zaten in het verzet, bij de Ordedienst in Amsterdam die

Het bestuur van de Vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers. V.l.n.r. Minka Kaszó, John Rutte, Henk Mreijen en Anita Selen-Boonstra, ontbrekend Irene Rutte-Hermsen.

onder leiding stond van jonkheer Pieter Jacob Six. 'Mijn vader sprak altijd over de oorlog, maar nooit over wat hij zelf gedaan had. Hij was veel bezig in kringen van voormalige verzetsmensen en politieke gevangenen. Mijn moeder praatte er daarentegen nooit over. Zij ging ook niet met mijn vader mee naar kransleggingen. In de oorlog leefde ze vooral veel in angst, omdat mijn vader gevaar liep en ze nooit wist of hij wel of niet zou terugkeren.'

'Ik denk niet dat ik de gevolgen van het oorlogsverleden ondervind', aldus Mreijen. 'Mijn vrouw zegt dat ik wel veel praat, maar weinig zeg. Dat kan iets met de geschiedenis te maken hebben? De nasleep zit vooral in zijn niet-aflatende interesse in het verleden. Als jurist was hij betrokken bij de organisatie van verscheidene herdenkingen. Ook zijn drie kinderen zijn veel met het oorlogsverleden bezig. Twee hebben geschiedenis gestudeerd en de derde, ook jurist, is eveneens actief in de herinnerings- en herdenkingswereld.

In een voorgesprek aan de telefoon vertelde Kaszó dat sommige kinderen van verzetsdeelnemers levenslang hebben. 'Trauma gaat in je poriën, in je genen zitten. Voor geluiden ben ik heel schrikachtig, ik hoef maar iets te horen en ik ben alert. Mensen zeggen soms dat ze het niet begrijpen waarom ik zo schrikachtig doe. Mijn antwoord daarop is: gelukkig, ik ben blij voor je dat je dat niet begrijpt.'

Ze is dochter van de Hongaarse verzetsman Andor Kaszó en verzetsvrouw Jo Hendrichs, die vereeu-

wigd is met een naar haar vernoemde laan in Den Haag, de stad waar zij actief was in het verzet. 'Ik heb een keer die straatnaampaal helemaal met anjers versierd en een brief opgehangen voor de bewoners om te laten zien wie ze was. Dat verdienen de bewoners.'

Kaszó groeide op met de oorlog, zonder dat ze zich daar als kind heel bewust van was. Behalve op 4 mei. 'Ik had daar zo de pest aan. Op die dag belde mijn moeder altijd met tante Joan. Haar man, een verzetsman, is door de nazi's gefusilleerd. Toen de oorlog uitbrak was ze zelf toevallig in Engeland. Als mijn moeder met haar belde ging ik maar de straat op, een beetje rondzwerfen.' Haar herinneringen aan deze dagen beschreef ze in haar pas uitgekomen tweede dichtbundel, *De aarde herinnert zich*, verschenen bij Uitgeverij De Nieuwe Haagsche. Het gedicht 'Kort voor 4 mei' is gericht aan haar moeder:

*'je was er niet om mij te troosten
toen ik later in het ravijn
gevallen ben en eenzaam was,
zoals ik vaak droomde als kind,
andere handen hielpen mij
ik vond mijn lotgenotenkring
jou zie ik vaak nog in mijn dromen
met hen bouw ik een toekomst op
soms sterk, soms wankel, hand in hand
met hen herdenk ik mijn 4 mei.'*

Dit artikel verscheen eerder in *Impact Magazine* 2021 nr. 4